

спрямований не на з'ясування культурних фонів, які розрізняються, що здається об'єктивним, а на обмін особистим досвідом в умовах цих культурних фонів, завдяки чому й досягається взаєморозуміння.

Висновки. Аналіз наукової літератури з даної проблеми дає можливість зробити висновок, що процес формування кроскультурної компетенції здійснюється за допомогою певних умінь у міжкультурному спілкуванні. До них належать: 1) умінь розкрити значення понять і дій у міжкультурній ситуації; 2) умінь сприймати факти культури, тобто добирати їх, активно інтерпретувати й оцінювати, порівнюючи з фактами своєї культури; 3) умінь визначати та пояснювати власні дії, знаходити адекватну відправну точку для порівняння; 4) умінь активно діяти в міжкультурній ситуації, реалізувати свій комунікативний намір, змінюючи культурний фон в отриманні комунікативних сигналів від співрозмовника – представника іншої культури.

Мета кроскультурної підготовки полягає у формуванні у майбутніх учителів нової культурної свідомості – здатності в контактах з іншою культурою зрозуміти інший спосіб життя, інші цінності, інакше підійти до своїх цінностей і відмовитися від існуючих стереотипів і упереджень, тобто засвоїти "культурні стандарти" іншої культури, постійно переосмислюючи свою культуру і поводячись з нею на свій розсуд, залежно від конкретної ситуації.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бардьер Г.Л. Жизненные конфронтации личности как пространство интеркультурного обучения. // Соц. адаптация детей и молодежи: сб. науч.-практ. и метод. материалов. Ч. 1. / под ред. С.А. Расчетиной. – СПб. : VERBA MAGISTRI, 1998. – С. 69–74.
2. Библер В.С. Диалог культур и школа XXI века. // Шк. диалога культур. Идеи, опыт, проблемы. – Кемерово : Алеф, 1993. – 416 с.
3. Газман О.С. Базовая культура и самоопределение личности. // Базовая культура личности: теорет. и метод. проблемы / под ред. О.С. Газмана, Л.И. Романова. – М., 1989. – С. 4–15.
4. Кузьмина Л.Г., Кавнатская Е.В. Современные культурологические подходы к обучению иностранным языкам // Вестник ВГУ, Сер. лингвистика и / межкультурная коммуникация. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 2001, № 2. – С. 86–93.
5. Лапшин А.Г. Международное сотрудничество в области гуманитарного образования: перспектива кроскультурной грамотности // Кроскультурный диалог: компаративные исследования в педагогике и психологии. Сб. ст. –Владимир, 1999. – С. 45–50.
6. Лапшина И.К., Рогачева Е.Ю., Туманова (Морохова) О.А. Поликультурность современного мира и задачи гуманитарного образования // Проблемы современного языкового образования. Доклады и тезисы докладов на межд. науч. конф. 27–29 марта 2003 г., посвященной 40-летию факультета ин. языков. – 2003. – В 2-х тт. – Том 1. – Владимир: ВГПУ, 2003. – С. 201–210.
7. Николаева Л.М., Тимофеев А.М. Языковая личность в контексте культур // Язык. Человек. Культура: Материалы межд. научно-практ. конф. 22 октября 2002 г., Смоленск. – Смоленск: СГПУ, 2002. – С. 239–240.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ольга Дем'яненко – доцент кафедри німецької філології та перекладу Миколаївського державного університету ім. В.О.Сухомлинського, кандидат педагогічних наук.

Наукові інтереси: методика навчання мов у ситуації багатомовності.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Ольга КАНБОЛОЦЬКА (Запоріжжя, Україна)

У статті розглянуто методичні засади використання мовного портфеля (portfolio) у процесі вивчення іноземної мови студентами-філологами, подано основні структурні компоненти Європейського мовного портфеля, а також розглянуто доцільність та ефективність використання мовного портфеля у ВНЗ.

Methodical principles of the portfolio using in the process of foreign language study by students-philologists are investigated in this paper. The basic structural components of the European portfolio are given. Also the expedience and efficiency of their using in the universities are presented in this article.

Сучасний процес входження освіти й науки України в європейське освітнє поле відзначається активним запозиченням європейських освітніх стандартів та підходів. Одним з широко розроблених нині підходів у галузі іншомовної освіти є компетентісно орієнтоване навчання іноземних мов. Орієнтиром для запровадження такого навчання виступають Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти. Загальноєвропейські

Рекомендації лягли в основу концептуально нового підходу до процесу реформування середньої іншомовної освіти в Україні й знайшли своє відображення у новій програмі з іноземних мов для загальноосвітніх шкіл (2001 р.). Цей підхід базується не просто на практичному оволодінні іноземною мовою як засобом спілкування, а на діяльності індивіда як соціального агента, тобто члена суспільства, котрий здатен виконувати певні завдання (не обов'язково пов'язані лише з мовою) у певних життєвих умовах і соціокультурному оточенні. Тому при навчанні мови до уваги беруться також пізнавальні, емоційні, вольові та інші індивідуальні якості й уміння користувача мови як представника соціуму. Знання й уміння, якими оволодіває учень в процесі іншомовної освіти, дозволяють йому досягти певного рівня комунікативних компетенцій – необхідних складових міжкультурної комунікації, за допомогою яких формується його компетентність як користувача мовою.

Створення загальноєвропейської системи вищої освіти, мовна політика Ради Європи, розвиток міжнародних зв'язків та поширення сучасних інформаційних технологій висувають нові вимоги до рівня підготовки фахівців з іноземних мов (ІМ). Здійснення у зв'язку з цим таких процесів, як розширення можливості отримати/продовжити освіту за кордоном, налагодження різноманітних контактів між українськими й зарубіжними вищими навчальними закладами (ВНЗ), на сьогоднішній день неможливе без досягнення високого рівня володіння вміннями іншомовного мовлення, оскільки опанування цих вмінь є необхідною умовою розвитку творчої співпраці студентів, викладачів і науковців на міжкультурному рівні, саморозвитку й самовдосконалення вмінь та навчальних стратегій.

Пошук нових методик здійснюється достатньо ефективно, свідченням чого є науково-методичні праці вітчизняних вчених: Г. Борецька, С. Висотченко, Т. Глазунова, Н. Горбунова, В. Свиридчук, О. Серета, О. Устименко, О. Щербак та ін. Незважаючи на значну кількість досліджень, проблема такої галузі, як навчання ІМ студентів-філологів з огляду на визначені вимоги до рівнів володіння ІМ, залишається недостатньо висвітленою. Практичну реалізацію поставленої мети являє собою Європейський Мовний Портфель (ЄМП), який є засобом формування й фіксації навчальних мовних компетенцій. Теоретичні засади укладання мовних портфелів різної цільової спрямованості, призначених для навчання студентів різного віку, висвітлені у працях M.Glaboniat, M.Muller, L.Wertenschlag, D. Little, R.Perclova, G.Schneider, P.Lenz, D. Little, J.Trim, A.Dobson, R.Scharer.

Завдання загальноосвітнього закладу – формувати життєві компетентності, які являють собою життєвий досвід особистості, необхідний для розв'язання життєвих завдань і продуктивного здійснення життя як індивідуального проекту. Освіта має набути інноваційного характеру. Звідси – необхідність формувати особистість, здатну до сприйняття та творення змін.

Державний стандарт базової та повної середньої освіти, нові програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів, сучасне навчально-методичне забезпечення вивчення іноземних мов стали своєчасним відгуком на сучасне замовлення суспільства. У цих документах, які базуються на рекомендаціях Ради Європи, закладено принципи комунікативного спрямування особистісної орієнтації, автономії учня, навчання, взаємопов'язаного з видами мовленнєвої діяльності, що реалізують один із ключових принципів загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти – «Іноземні мови – для життя».

Керований навчальний процес із реальним прогнозованим результатом сьогодні є інноваційною діяльністю в освіті. Одним із засобів розвитку інноваційної особистості учня ми вважаємо метод мовного портфоліо як дієвого інструменту гуманістичного навчання іноземних мов і формування учнівської автономії в навчанні. Порт фоліо (від англ. portfolio – портфель, папка) – це папка документів з навчального предмета як компонента навчальної діяльності учнів, який ведеться учнями при педагогічному супроводі вчителя. Мовний порт фоліо, розроблений Лінгвістичним Комітетом Ради Європи з метою стандартизації вимог до вивчення іноземних мов громадянами європейських країн, було презентовано в Україні У 2003 році після опрацювання у 15 країнах Європейського Союзу.

В Україні та країнах ближнього зарубіжжя питання впровадження ЄМП у практику навчання ІМ останнім часом активно обговорюється. В Україні на сьогоднішній день

розроблено Європейський Мовний Портфель для студентів економічних факультетів ВНЗ (С. Ніколаєва, Н. Ягельська) та здійснюється робота з укладання мовного портфеля з англійської мови для учнів початкової школи (Л. Ягенич), в основу яких покладено рекомендації Ради Європи для створення мовних портфелів [1]. Таким чином, потреба розробки і впровадження мовного портфеля, в основу якого будуть покладені теоретичні засади і рекомендації Ради Європи для створення мовних портфелів і який буде призначений для навчання ІМ студентів-філологів конкретного ступеня, обумовлює **актуальність теми дослідження**.

Будучи способом організації навчання, мовний портфель (МП) повинен дозволяти реалізувати такі аспекти навчально-пізнавальної діяльності студентів: надавати власнику можливість визначити й описати свій рівень володіння ІМ у рамках загальноєвропейських кваліфікаційних стандартів; надавати повну інформацію про рівень володіння ІМ; забезпечувати організацію повноцінного процесу формування вмінь ІМ; формувати уміння вчитись (навчальну компетенцію) – ставити цілі, планувати й організовувати власну навчальну діяльність; формувати й розвивати вміння рефлексивної й оціночної діяльності, самоконтролю й самокорекції тих, хто навчається; створювати основу для контролю і самоконтролю; заохочувати активність творчість, відповідальність, ініціативність і самостійність студентів; формувати навчальну автономність; розширювати можливості навчання й самонавчання; формувати й підтримувати навчальну мотивацію; мобілізувати студентів на засвоєння нових способів діяльності, творчість, рефлексивність; індивідуалізувати навчання, дозволяти викладачу щільно співпрацювати з кожним студентом; надавати викладачу можливість виступати у ролі координатора (а не ініціатора) навчального процесу [2].

На титульній сторінці МП власник портфеля має заповнити особисті дані (ім'я та прізвище, дата і місце народження, громадянство і спеціальність) та вклеїти фотокартку для засвідчення особи. МП повинен розпочинатися короткими відомостями про МП, призначення та структуру. Перспектива використання мовного портфеля, призначеного для навчання ІМ, вимагає його повної відповідності Європейському Мовному Портфелю, що обумовлює доцільність дотримання рекомендованої структури для укладання мовних портфелів та формулювання відповідних назв для його складових. Відтак мовний портфель для навчання ІМ складається з таких розділів: Мовний паспорт / Language Passport; Біографія вивчення ІМ / Biography; Досьє / Dossier.

Першому розділу (Мовний паспорт) передують зміст, який є основою для знаходження необхідного підрозділу МП. Перед початком кожного розділу представлена інструкція по використанню. Перший розділ мовного портфеля **Мовний Паспорт / Language Passport** містить інформацію про рівень володіння ІМ студентом. Мовний Паспорт має трикомпонентну структуру та включає такі блоки: досвід використання ІМ, блок самооцінки, блок оцінки викладача. Мовний паспорт містить: фото учня; анкетні дані учня; особисту інформацію (хобі тощо); критерії оцінювання навчальних досягнень учнів; власну самооцінку володіння іноземною мовою.

Другий розділ мовного портфеля – **Біографія вивчення ІМ / Biography** – є сукупністю відомостей, що описують неформальний досвід використання іномовного мовлення та відображують визначений власником МП рівень володіння ІМ. Основним призначенням даного розділу є залучення студентів до самоаналізу власного процесу навчання, його самооцінювання, фіксації результатів, планування, визначення наступних цілей в оволодінні вміннями іномовного мовлення та усвідомлення способів набуття вмінь. Біографія вивчення ІМ включає такі складники: план роботи з предмета на тему (семестр, рік); таблиць оцінювання вчителем рівня володіння учнем іноземною мовою (який заповнюється у вигляді графіка з указанням виду мовленнєвої діяльності, що оцінюється); таблиць самооцінки учнем власних досягнень, що дає змогу розвивати об'єктивну самооцінку.

Третій розділ мовного портфеля – **Досьє / Dossier** – є викладенням досвіду в оволодінні іномовним мовленням, що представлений зразками виконаної роботи, результатами самооцінки, описом досвіду роботи та будь-якими іншими документами за вибором власника мовного портфеля. Основну частину досьє складають самостійно вибрані власником портфеля *зразки письмових текстів*, що слугують підтвердженням досягнень за

період навчання. Зразки письмових текстів можуть подаватися у досьє на різних стадіях їх створення. Доцільно представити один з них у всіх варіантах відповідно до послідовності етапів – планування, чернетка, корегування, редагування. Мовне досьє може включати: творчі проекти учнів; доповіді з теми на англійській мові; кросворди з вивчених тем тощо.

Мовний портфоліо розроблено з метою:

- стимулювати вивчення людиною іноземної мови згідно з будь-яким загальнорекомендованим рівнем упродовж усього життя людини;
 - зробити процес вивчення мови більш прозорим та ясним;
 - формувати самоосвітню компетентність учня, що дозволяє йому аналізувати й усвідомлювати власний шлях навчання, а також впливати на нього;
 - формувати інноваційну особистість учня, розвивати вміння конструювати свої знання, орієнтуватись в інформаційному просторі; ставити перед собою задачі й поетапно розв'язувати їх;
 - створювати мотивацію навчальної діяльності;
 - розвивати пізнавальні організаційні навички, творчі здібності учнів;
 - формувати учнівську автономію, посиленість освіти для кожного конкретного учня
- [3].

Виходячи з цього, можна зазначити, що мовний портфоліо є особисто зорієнтованою формою роботи, автентичним видом оцінювання, який адресується учневі, розроблений для нього, спрямований на виявлення та розвиток творчих здібностей кожної дитини. Упровадження такої форми діяльності, як європейський мовний портфоліо, означає вихід на новий рівень самосвідомості учня, де він вибирає, оцінює, контролює процес навчання, роблячи його безперервним і сталим.

Отже, впровадження мовного портфеля в процес навчання ІМ на основі зазначених прийомів повинно забезпечити: формування творчості, самостійності, ініціативності; розвиток мислення студентів; досягнення вищого рівня розвитку вмінь самоконтролю, самооцінки, а значить і самокорекції студентів, результатом чого має стати результативний розвиток вмінь створення письмових текстів, а значить і вмінь ІМ. Проведений аналіз численних вітчизняних і зарубіжних досліджень дозволив зробити висновок про відсутність єдиного наукового підходу до розгляду поняття “портфель”. У зв’язку з цим нами зроблена ще одна спроба дати визначення цьому поняттю. Під портфелем у даному дослідженні розуміємо один з способів організації навчання, що забезпечує реалізацію специфічної системи форм контролю, яка базується на самооцінці, самоконтролі й самокорекції та функціонує у процесі навчально-пізнавальної діяльності.

Портфель являє собою реалізацію особистісно-діяльнісного й компетентісного підходів до навчання. Як спосіб організації навчання портфель інтегрує усі три складові процесу навчання (викладання, учіння, оцінювання). Портфель дозволяє визначати, корегувати й контролювати індивідуальні освітні траєкторії кожного студента; відстежувати, аналізувати та змінювати напрямки діяльності викладача; об’єднувати кількісну й якісну оцінку здібностей студента; здійснювати оцінювання на основі рефлексивної самооцінки студента.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ягельська Н.В. Методика організації самостійної роботи студентів над англійською мовою з використанням професійного мовного портфеля: Дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.02. – К., 2005. – 311 с.
2. European Language Portfolio: Principles and Guidelines // On-line: <http://www.coe.int/portfolio> Documentation ('Key Documents').
3. Little D. The European Language Portfolio: structure, origins, implementation and challenges // Language Teaching. – 2002. – № 35. – P. 182-189.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ольга Каніболоцька – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри викладання другої іноземної мови факультету іноземної філології Запорізького національного університету.

Наукові інтереси: методика викладання іноземної мови та зарубіжної літератури, проектна методика навчання, мовний портфель (portfolio).